

EMIL MAZÚR

THE ATLAS OF THE SLOVAK SOCIALIST REPUBLIC

Emil Mazúr: L'atlas de la République Socialiste Slovaque. Geografický časopis, Bratislava 1972, XXIV, 2; 7 bibliogr.

Une information sur l'édition préparée d'un nouvel atlas en Tchécoslovaquie, d'un atlas régional de la RSS, fait l'objet de l'article.

Les préparatifs de l'Atlas de la RSS commençaient en 1971 et il doit être prêt en 1975. Pour les cartes fondamentales de l'atlas, on choisit les échelles de 1:500.000 et 1:750.000, les échelles dérivées étant de 1:1.000.000, 1:1.500.000, 1:2.000.000 et 1:3.000.000. L'édition de l'atlas est préparée par l'Institut Géographique de l'Académie Slovaque des Sciences et l'Administration Slovaque pour la Géodésie et Cartographie, en collaboration avec la Chaire de Géographie de l'Université Comenius à Bratislava et un nombre d'autres instituts de l'ASS, des universités et institutions de différents ressorts.

La publication de l'atlas respecte les conclusions de la tâche „Régionalisation géographique“, ainsi que les résultats du recensement de la population de 1971 et, par conséquent, sa teneur sera très actuelle.

La conception de l'atlas est construite de façon qu'il ne devienne une simple somme des cartes individuelles, mais un ensemble organique réunissant les différents éléments de la géosphère dans un aspect régional synthétisant. Dans l'atlas, on souligne même la question de l'exploitation économique des unités de paysage et les aspects du milieu vital de l'homme.

L'atlas sera divisé en 15 chapitres et il contiendra à peu près 80 feuilles avec plus de 650 cartes.

The geographical cartography in Czechoslovakia is based on a long and successful tradition not only in different basic and specific map production, but also in atlases. Let us mention e. g. the Atlas Republiky Československej (Atlas of the Czechoslovak Republic, 1935), Atlas ČSSR (Atlas of the ČSSR, 1966), Československý Vojenský Atlas, (1965) and thematic atlases such as the Atlas Československých Dějin (Historical Atlas of Czechoslovakia, 1965), Atlas Podnebí Československé Republiky (Atlas of Climate of the Czechoslovak Republic, 1958), Atlas Rajonizace Zemědělské Výroby (Atlas of the Regionalization of Agricultural Production, 1960) etc. Culmination on the production of atlases is the national Atlas Československej Socialistickej Republiky (Atlas of the Czechoslovak Socialist Republic, 1966). Besides the atlases with whole-state orientation, in the last period specific atlases of regional and national significance e. g. Atlas Slovenského Jazyka (Atlas of Slovak Language), Etnografický Atlas Slovenska (Ethnographical Atlas of Slovakia) appear or are prepared and atlases of great town areas are under consideration. The Atlas of the Slovak Socialist Republic is based also on this tradition with a tendency to develop it further.

The function of atlases in the past, especially regarding their limited content and general scale of maps was mainly in their cultural and scientific value. At present the function of practical use of atlases predominates. The necessity of successful and planned management of social-economic development of the society with an effort to optimum use of geospheric resources comes with greater demands also as to the atlas production. The social need side by side with development of geography and cartography as well as the increase of dates about geosphere and the facilitation of their evaluation leads to an enlargement of the scales used in maps and to an enrichment of the content of atlases. Besides quantitative changes in the production of atlases also qualitative changes come in the foreground in last years as to the inner structure. Besides the analytic maps the necessity of syntetic maps, i. e. the complexity of the atlas as whole is underlined. This aspect is unequivocally stressed in the K. A. Salishchew's and Yu. G. Saushkin's work in 1968. This direction predominates also in the work of the IGU Commission on National Atlases led by Prof. Salishchew.

The orientation and conception of the Atlas

Following the above mentioned trend and the needs of practice the Geografický Ústav SAV (Geographical Institute of the Slovak Academy of Sciences) and the Slovenská Správa Geodézie a Kartografie (the Slovak Office of Geodesy and Cartography) prepare the publishing of the Atlas of the Slovak Socialist Republic. On one side the Atlas will be of the character of a national atlas because of its orientation to the territory of the Slovak Socialist Republik as a part of Czechoslovakia, and simultaneously as a regional one because the use of maps in fundamental scale 1:500 000 is possible regarding the small extent of Slovakia. The Atlas will be a complex scientific work representing cartographically Slovakia's present state, the level and character of natural conditions of the economy, population, culture and living environment. It will be published for its using in sciences, technics, education and last but not least in the organizations engaged in planning and controlling the national economy and culture, the living environment, especially protection and formation of landscape as well as the regional projection activity, etc.

The Atlas will be the first cartographical work about the complex of all basic elements of the geosphere on Slovakia's territory and the first in Czechoslovakia regarding the general scale of maps (1:500 000). The conception of the Atlas is arranged in such a manner as not to be only a summary of some maps, but an organic unity, in which the structure of particular elements and their dependence should be evident in regional aspect. The inner conception of the Atlas leaves room besides the analytical maps expressing the distribution of physico-geographical and socio-economic phenomena in space also for synthetic maps, in which natural-geographical landscape units and economic-geographical regions are represented together with synthetic maps evaluating landscape units regarding their economic use as well as the regionalization from the aspect of living environment. The Atlas of the Slovak Socialist Republic will be divided in following chapters:

1. The Introductory Maps
2. Development of Map Illustration
3. Base and Surface
4. Climate and Water
5. Soil Cover
6. Vegetation and Animals

7. Physico-geographical Landscape units
8. Development of Settlements and Administration
9. Population and Settlement
10. Field and Forest Economy
11. Industry
12. Transport and Communications
13. Non-production Sphere
14. Economico-geographical Landscape Units
15. Country's Potential and Living Environment

In the inner structure of the individual chapters the principle is adhered to besides analytical maps the theme of the chapter to be expressed synthetically from the regionalization aspect, too. The second significant sign of the chapters is the effort to express the given theme with due regard for practical aims, that means to transpose it from the traditional forms into a form usable in the spatial plan.

Later we would like to mention at least some examples of maps of the Atlas of the Slovak Socialist Republic unusual or at least exceptional in the traditional atlas production.

For example, in Chapter 3 „Base and Surface“ they are the map of slides and potential slide regions, neotectonic map, map of recent crustal movements, map of engineering-geological regions, map of relief-making processes, map of typological division of relief, map of geomorphological regions and the like.

In Chapter 4 „Climate and Water“ e. g. the maps of air pollution, of climageographical regions, of pollution of surficial streams, of hydrogeographic regions, map of underground water supply, map of chemism — clarity of underground waters and the like are proposed.

In Chapter 5 „Soil Cover“ consideration is given e. g. to the map of soil regions, map of quality of soil and the like.

In Chapter 6 „Vegetation, Animals and Phenology“ e. g. maps of forest types and vegetation tiers, maps of phytogeographical regions, map of phenologico-geographical regions and the like are proposed.

In Chapter 7 „Physico-geographical landscape units“ will be the maps of types of reconstructed primitive landscape, maps of types of present physico-geographical landscape, and map of physico-geographical units.

In Chapter 8 „Development of Settlement and Territorial Organization“ will be several original maps expressing significant stages of development of the settlement of Slovakia

In Chapter 9 „Population and Settlement“ consideration is given e. g. to the maps of population concentration, maps of types of the population increase of communities, types of communities by age structure, types of communities by employment structure of population, by social composition, map of commutation to work from and to, maps of functional types of settlements, maps of functional types of towns, map of hierarchy of settlements and their tributary areas and the like.

In Chapter 10 „Field and Forest Economy“ e. g. maps of the individual crops by sowing extent in % of arable land, by production in % per hectare, maps of synthetic fertilizer consumption in % per hectare, tractor units per 100 hectares agricultural land, map of agrogeographical regions, maps of animal production regions, map of types of forest economy and the like.

In Chapter 11 „Industry“ consideration is given e. g. to the map of industrial

branches, map of industrial areas, map of degree of industrial concentration, territorial concentrations of industry and the like.

In Chapter 12 „Transport and Communications“ will be e. g. the map of intensity of goods train transport, map of formations of communication networks, map of transport regions and the like.

In Chapter 13 „Non-production Sphere“ it is reckoned e. g. with the map of trade network pattern, size and structure of retail-trade turnover, map of service pattern, housing equipment, size of living space per 100 population, morbidity of population, map of material and technical base of tourism, types of visited sites and regions of tourism and the like.

In Chapter 14 „Economico-geographical Landscape Units“ will be e. g. maps of development regions, maps of increase regions, maps of regional economic structures and the like.

In Chapter 15 „Potential of Country and Living Environment“ e. g. map of suitability of relief for economic utilization, map of agroclimatic types, map of landscape types by water balance, types of landscape by basic forms of using soil fund, map of potential of physico-geographical landscape from the viewpoint of economic utilization, map of climatic types from the viewpoint of living environment, map of landscape types from the viewpoint of hygiene of drinking waters and clarity of water resources, map of landscape types of living environment from the biological point of view, map of landscape types from the viewpoint of population health, map of landscape types of living environment from the social-economic point of view, map of potential of the country from the viewpoint of using by man are proposed.

The extent of the Atlas is supposed for about 80 plates with about 650 maps. The scale of basic maps will be 1:500 000 and 1:750 000, the scales 1:1,000 000 1:1,500 000, 1:2,000 000, and 1:3,000 000 being reckoned as derived.

Organization of Doing the Atlas

The publishers of the Atlas, i. e. the Slovenská Akadémia Vied — Geografický Ústav (Slovak Academy of Sciences — the Geographical Institute) and the Správa Slovenskej Geodézie a Kartografie (Slovak Office of Geodesy and Cartography) have established an Editorial Board and 9 thematic groups for scientific-coordination works connected with elaboration of the Atlas.

The task of the Editorial Board is to assess the conception and project of the work, the determination of extent, number, names, scales and content of the individual maps, the problems of graphic arrangement of the Atlas, technological devise and the like.

The thematic groups determine the content as well as the graphic forming of the maps belonging to their respective sphere, they approve the concepts of authors and assume responsibility for the maps within their thematic sphere and the like.

Besides the Geographical Institute of the Slovak Academy of Sciences, in working out the individual maps also the workers of the Katedra Fyzickej Geografie PF UK and the Katedra Ekonomickej Geografie PF UK (Chair of Physical Geography of the Faculty of Natural Sciences of Comenius University and the Chair of Economic Geography of the Faculty of Natural Sciences of Comenius University) and a series of further institutes of the Slovak Academy of Sciences, universities, resp. technical colleges as well as departmental institutes take part. The problems of scientific-cartographical nature and the technical reproduction of maps of the Atlas are assured by the Správa Slovenskej Geodézie a Kartografie.

We set to work on the Atlas in 1971 with an aim to publish the work until the end 1975. The beginning of works with this date is very suitable regarding the fact that it would be possible to use data from the census 1971 and thus to present an acute picture, if possible, especially that within the social-economic sphere. At present at the same time a significant task, namely the Geographical Regionalization has been finished, which will allow us to use latest still non-published materials also from the physico-geographical sphere.

In the present time the works on the ideal project of the Atlas have been finished and it is being worked on the technical project of the work. Parallel with these works the works on the author's concepts of the individual plates, resp. the evaluation of statistical material run, so that within the course of this and the next year (1972—73) the first plates should be handed over to press.

From the Slovak translated by A. Krajčír

LITERATURE

1. Atlas Československé socialistické republiky. ČSAV — ÚSGR, Praha 1966. — 2. Atlas československých dějin. ÚSGK, Praha 1965. — 3. Atlas republiky československé. Praha 1935. — 4. LESZCZYCKI, St. — DRECKA, J. — TUSZYISKA — REKAVEK, H.: Nation and regional Atlases. Warszawa 1964. — 5. SALIŠČEV, K. A.: Atlas nationaux. Moscou—Leningrad 1960. — SALICHTCHEV, K. A.: Regional Atlases. Moskow—Leningrad 1964. — 7. SALIŠČEV, K. A. — SAUŠKIN, J. G.: Sociaľno-ekonomičeskije karty v kompleksnyh regional'nyh atlasach. Moskva 1968.

Emil M a z ú r

ATLAS SLOVENSKEJ SOCIALISTICKEJ REPUBLIKY

Geografická kartografia v ČSSR má už pomerne dlhú a dobrú tradíciu, či už pokiaľ ide o tvorbu rôznych základných i špeciálnych máp, alebo o atlasovú tvorbu. Uvedme napr. národné atlasy, ako Atlas republiky československej z r. 1935, Atlas ČSSR z r. 1966, Čsl. vojenský atlas z r. 1965 alebo tematické atlasy, ako je Atlas československých dejín z r. 1965, Atlas podnebí československé republiky z r. 1958, Atlas rajonisace zemědělské výroby z r. 1960 atď. Vyrcholením doterajšej atlasovej tvorby je národný atlas, Atlas československej socialistickej republiky z r. 1966. Popri atlasoch celoštátneho zamerania sa v posledných rokoch objavujú alebo pripravujú i niektoré špeciálne atlasy národno-regionálnej povahy, ako je Atlas slovenského jazyka, Etnografický atlas Slovenska a uvažuje sa i s regionálnymi atlasmi veľkomestských oblastí (Praha, Brno, Bratislava). Na túto tradíciu by chcel nadviazať a ďalej ju rozvinúť pripravovaný Atlas SSR.

V minulosti funkcia atlasov, najmä s ohľadom na ich obmedzený obsah a prehľadné mierky máp, bola hlavne v ich kultúrno-vedeckej hodnote. V súčasnosti vystupuje stále viac do popredia aj funkcia praktického využitia atlasov. Nevyhnutnosť úspešného plánovitého riadenia sociálno-ekonomického rozvoja spoločnosti s úsilím o optimálne využitie zdrojov geosféry kladie, pravda, stále väčšie nároky i na atlasovú tvorbu. Spoločenská potreba ruka v ruke s rozvojom geografie a kartografie, ako aj narastanie dát o geosfére a usnadnenie možností ich vyhodnotenia (computery) vedie k zväčšovaniu použitých mierok máp a k obohacovaniu obsahu atlasov. Vedľa kvantitatívnych zmien v tvorbe atlasov vystupujú, najmä v posledných rokoch, silne do popredia

i kvalitatívne zmeny, pokiaľ ide o vnútornú štruktúru obsahu atlasov. Popri analytických mapách sa zdôrazňuje potreba syntetických máp, čiže komplexnosť atlasového diela. Veľmi jednoznačne je zdôraznený tento aspekt v práci K. A. Sališčeva — Ju. G. Sauškina z r. 1968. Týmto smerom sa ubera i práca komisie IGU pre tvorbu národných atlasov, vedená prof. Sališčevom.

Vychádzajúc z naznačeného trendu a potrieb praxe, pripravujú Geografický ústav SAV a Slovenská správa geodézie a kartografie vydanie Atlasu SSR. Vydanie Atlasu sa pripravuje v úzkej spolupráci najmä s katedrami geografie UK a ďalšími pracoviskami SAV a vysokých škôl. Atlas bude mať jednak charakter národného atlasu, pretože bude zameraný na územie Slovenskej socialistickej republiky ako súčasť ČSSR a jednak regionálny, pretože vzhľadom na pomerne malú rozlohu SSR dovoľí použitie základnej mierky 1:500 000. Atlas bude komplexným vedeckým dielom, ktoré kartograficky znázorní súčasný stav, úroveň a charakter prírodných podmienok hospodárstva, obyvateľstva, kultúry a životného prostredia na území Slovenska. Vydáva sa za účelom využitia vo vede, technike, školstve a najmä v organizáciách, ktoré sa zaoberajú plánovaním a riadením národného hospodárstva a kultúry, otázkami životného prostredia, najmä ochrany a tvorby krajiny, regionálnou projekčnou činnosťou atď.

Atlas bude prvým mapovým vyjadrením o komplexe všetkých základných prvkov geosféry na území Slovenska a vzhľadom na mierku základných máp (1:500 000) aj prvým v ČSSR. Konceptia Atlasu SSR je stavaná tak, aby sa nestal len sumou jednotlivých máp, ale organickým celkom, v ktorom by sa vyjadřila väzba jednotlivých prvkov vyjadřených v Atlase SSR v regionálnom aspekte. Vnútorná štruktúra Atlasu je zostavená tak, aby popri analytických mapách, vyjadřujúcich priestorové rozloženie fyzicko-geografických prvkov a prvkov sociálno-ekonomickej sféry, boli na syntetických mapách znázornené prírodno-geografické krajinné celky, ekonomicko-geografické regióny a tiež syntetické mapy hodnotiace jednotlivé krajinné celky z hľadiska ich ekonomického využitia, ako aj rajonizácia z aspektu životného prostredia. Atlas SSR sa bude členiť do nasledujúcich kapitol: 1. Úvodné mapy, 2. Vývoj mapového zobrazenia, 3. Podklad a povrch, 4. Ovzdušie a vodstvo, 5. Pôdny kryt, 6. Rastlinstvo a živočíšstvo, 7. Fyzicko-geografické krajinné celky, 8. Vývoj osídlenia a územnej organizácie, 9. Obyvateľstvo a sídla, 10. Poľné a lesné hospodárstvo, 11. Priemysel, 12. Doprava a spoje, 13. Nevýrobná sféra, 14. Ekonomicko-geografické krajinné jednotky, 15. Potencia krajiny a životné prostredie.

Pri vnútornej stavbe jednotlivých kapitol sa taktiež dodržiava zásada, aby popri analytických mapách sa vyjadřila tematika kapitoly synteticky z regionalizačného aspektu. Druhým význačným znakom kapitol je snaha vyjadřit danú tematiku s prihliadnutím na praktické ciele, čiže transponovať z tradičných vyjadřovacích foriem do formy použiteľnej v priestorovom pláne. Preto bude Atlas SSR obsahovať celý rad máp neobvyklých v tradičnej atlasovej tvorbe.

Rozsah Atlasu sa predpokladá asi 80 mapových listov s asi 650 mapami. Mierka základných máp bude 1:500 000 a 1:750 000, s odvodenými mierkami sa ráta 1:1,000 000, 1:1,500 000, 1:2,000 000 a 1:3,000 000.

Vydavatelia Atlasu, t. j. Slovenská akadémia vied — Geografický ústav a Správa slovenskej geodézie a kartografie vytvorili pre vedecko-koordinačné práce, spojené s tvorbou Atlasu, Redakčnú radu a 9 tematických skupín.

Úlohou redakčnej rady je stanovenie koncepcie a projektu diela, určenie rozsahu, počtu, názvov, mierok a obsahu jednotlivých máp, otázky grafickej úpravy Atlasu, technologické spracovanie ap.

Tematické skupiny určujú obsahovú náplň, ako aj grafické stvárnenie máp svojho tematického okruhu, schvaľujú autorské koncepty a zodpovedajú za mapy svojho tematického okruhu ap.

Pri vypracovávaní jednotlivých máp Atlasu sa zúčastňujú popri Geografickom ústave SAV predovšetkým pracovníci Katedry fyzickej geografie PFUK a Katedry ekonomickej geografie PFUK a celý rad ďalších ústavov Slovenskej akadémie vied, vysokých škôl a tiež rezortných ústavov. Vedecko-kartografické otázky a technickú reprodukciu máp Atlasu zabezpečuje Správa slovenskej geodézie a kartografie.

Na Atlase SSR sa začalo pracovať r. 1971 s cieľom vydať dielo do konca roku 1975. Začatie prác k tomuto dátumu je veľmi vhodné s ohľadom na to, že bude možné využiť dáta zo sčítania ľudu z roku 1971 a teda podať, pokiaľ možno, akútny obraz najmä v sociálno-ekono-

mickej sfére. V súčasnom období sa zároveň ukončila významná úloha Geografická rajonizácia, čo nám dovoľí využiť najnovšie ešte nepublikované materiály i z fyzickogeografickej sféry.

V súčasnosti sa ukončili práce na ideovom projekte Atlasu a pracuje sa na technickom projekte diela. Paralelne s týmito prácami prebiehajú práce na autorských konceptoch jednotlivých listov, resp. vyhodnocovanie štatistického materiálu, takže v priebehu tohoto a budúceho roku sa odovzdajú prvé listy do tlače.